

Ciril Jeruzalemski: Peta krstna kateheza

Prevod Benjamin Bevc

Peta kateheza¹ za tiste, ki stopajo po poti razsvetljenja.² Podana v Jeruzalemu, o veri.³ In branje iz Pisma Hebrejcem: *Je pa vera obstoj resničnosti, v katere upamo, zagotovilo stvari, ki jih ne vidimo. Po njej je bilo namreč pričano v korist starih,*⁴ in tako naprej.

DOSTOJANSTVO IN NUJNOST VERE

1. Kakšno dostojanstvo vam daje Gospod s prehodom iz vrst katehumenov v vrste vernih! Apostol Pavel kaže na to, ko pravi: *Zvest je Bog, ki vas je poklical v občestvo s svojim Sinom Jezusom Kristusom.*⁵ Bog se imenuje zvest in tudi ti si prejel to ime, ko si prejel veliko dostojanstvo.⁶ Kakor se namreč Bog imenuje dober, pravičen, vsemogočen

- 1 Prevod sledi edini obstoječi kritični izdaji, ki sta jo objavila W.K. Reischl in J. Rupp, *Cyrrilli Hierosolymorum archiepiscopi opera quae supersunt omnia*, 2 zv. (München 1848, 1860). Cirilove kateheze bodo letos izšle pri založbi Logos.
- 2 Izraz *photizómenoí* se dosledno sloveni kot »tisti, ki stopajo po poti razsvetljenja«. Na ta način se ohranja njegova nedorečenost, saj *photizómenoí* pogosto označuje zgolj novokrščence oziroma neofite, Ciril pa z njim označuje že kandidate za krst. Latinski prevajalec je deležnik *photizómenoí* prevedel z gerundivom *illuminandi*, ki izraža nujnost dejanja razsvetljenja. Sicer so na Zahodu kandidate za krst navadno imenovali *competentes* (»primerni«) oziroma *electi* (»izvoljeni«).
- 3 V peti katehezi Ciril najprej predstavi krepost vere, nato pa spregovori o njeni vsebini, bolje rečeno, o povzetku njene vsebine, ki ga predstavlja obrazec veroizpovedi: jeruzalemski škof ga dosledno imenuje kar *pístis*, »vera«. S to katehezo se torej že začenja komentar veroizpovedi jeruzalemske Cerkve, saj se Ciril zaustavi pri njeni prvi besedi: »verujemo«.
- 4 Heb 11,1–2.
- 5 1 Kor 1,9.
- 6 V grščini pridevnik *pístós* združuje več pomenskih odtenkov, ki jih slovenščina bolj ali manj ločuje: »zvest«, »zanesljiv«, »verodostojen«, »veren«. Podobno velja tudi za samostalnik *pístis*, »zvestoba«, »zaupanje«, »vera«, in za glagol *pisteúo*, »verujem«, »zaupam«, »zanašam se«. V bibličnem smislu je vera obojestranski

in stvarnik vsega, tako se imenuje tudi zvest. Premisli torej, kakšno dostojanstvo dosegaš, ko postajaš deležen Božjega imena.

2. Tu se torej zahteva, da se tisti med vami, ki se imenuje veren, po vesti tudi izkaže za takšnega.⁷ *Vernega moža je težko najti.*⁸ Ne gre za to, da bi meni razkril svojo vest, saj ne boš sojen pred človeškim sodiščem,⁹ ampak za to, da pristnost svoje vere razkriješ Bogu, ki preiskuje obisti in srca¹⁰ ter pozna človeške misli.¹¹ Nekaj velikega je veren mož, bogatejši je od vsakega bogataša. Kajti *vernemu pripada ves svet denarja*,¹² zato ker ga zaničuje in prezira. Tisti, ki so navzven bogati, so po duši revni, četudi posedujejo mnoge stvari. Kajti kolikor več stvari nakopičijo, toliko bolj jih razjeda poželenje po tistem, česar še nimajo. Veren mož pa je, videzu navkljub, v revščini bogat: ve namreč, da potrebuje le obleko in živež,¹³ in s tem zadovoljen zaničuje bogastvo.

3. Toda vera nima velikega dostojanstva samo pri nas, ki nosimo Kristusovo ime, ampak se vse, kar se dogaja na svetu, tudi to, kar delajo tisti, ki so Cerkvi tuji, dogaja po veri.¹⁴ Po veri poročni zakoni združijo v eno nje, ki so si bili prej tuji, in tuj človek po veri v poročne pogodbe postane deležen tujih teles in denarja. Po veri obstaja tudi kmetijstvo: kdor ne bi veroval, da bo lahko pobral pridelek, ne bi

odnos, v katerem se od Boga pričakuje zvestoba danim obljubam, od človeka pa predanost in zaupanje njegovi besedi. Ciril zlasti v prvem delu kateheze pogosto izrablja večpomenskost besedne družine *pístis, pistós, pisteúo*: vse te izraze večinoma slovenimo s korenem *-ver-*. V tem odstavku pa zaradi navedka 1 Kor 1,9 (»zvest/veren je Bog«) pridevnik *pistós* raje prevajamo »zvest«.

7 Prim. 1 Kor 4,2.

8 Prg 20,6.

9 Ciril dobesedno zapiše »pred človeškim dnem«. V starozavezni misli je motiv Božje sodbe tesno povezan z motivom Gospodovega dne. V 1 Kor 4,3 tako Pavel ironično opozarja, naj ljudje ne posnemajo »Gospodovega dne« s tem, da sami izrekajo sodbo, ki konec koncev pripada Bogu.

10 Prim. Ps 7,10.

11 Prim. Ps 94(93),11.

12 Prg 17,6.

13 Prim. 1 Tim 6,8.

14 Cirilovo razglabljanje se navdihuje pri Heb 11,1–40, kjer se tudi ponavlja anafora »po veri«. Toda za razliko od avtorja Pisma Hebrejcem se Ciril ne omejuje na biblične zglede, ampak govori o splošnočloveški izkušnji vere. Tovrsten topos je značilen že za predhodne apologete, kot so Klement (*Preproge* 2.1,1–12.6), Origen (*Zoper Kelsa* 1.9–11), Arnobij (*Zoper pogane* 2.8) in Evzebij (*Priprava na evangelij* 1.5.1–10; 12.1.1–6, 24). Sam argument, da se človek odloča za plovbo, setev, poroko in potomstvo zato, ker se zanaša na verjeten uspeh tovrstnih dejanj, pa je znan že iz obdobja nove akademije: Ciceron (*Lukul* 109) ga namreč pripisuje Kleitomahu.

prenašal naporov. Po veri pomorščaki, ki verujejo v izredno majhen les, zamenjajo zemljo kot najtrdnjšo prvino za spremenljivo gibanje valov: tako se predajo nejasnim upom in si pridobijo vero, trdnjšo od vsakršnega sidra. Po veri torej obstaja večina človeških dejanj, in tega ne verjamemo samo mi, ampak, kot pravimo, tudi tisti, ki so zunaj.¹⁵ Četudi ne sprejemajo Pisem, podajajo nekatera lastna učenja in jih sprejemajo po veri.

4. K pravi veri vas kliče tudi današnje branje, ki vam predstavlja pot, kako morate biti tudi vi Bogu všeč. Pravi namreč, da *brez vere ne moremo biti Bogu všeč*.¹⁶ Kako se bo človek ponudil v služenje Bogu, če pa ne verjame, da ga bo ta poplačal? Kako bo dekle živelo v devištvu in mladenič v čistosti, če ne verjame, da je venec posvečenosti nevenljiv?¹⁷ Vera je oko, ki razsvetljuje vsako vest in zbuja umevanje. Prerok namreč pravi: *Če ne boste verovali, ne boste umeli*.¹⁸ Vera zapira gobce levom,¹⁹ trdi Daniel. O njem namreč Pismo pravi, da so ga *potegnili iz jame in nobene poškodbe ni bilo najti na njem, ker je veroval v svojega Boga*.²⁰ Mar obstaja še kaj strašnejšega kot hudič? Toda tudi proti njemu nimamo drugega orožja kot vero,²¹ netelesni ščit zoper nevidnega sovražnika. Obstreljuje nas z raznovrstnimi puščicami in v temi zadeva tiste, ki niso trezni.²² Toda ker sovražnik ni viden, imamo po apostolovih besedah trdno obrambo v veri: *Predvsem pa vzemite ščit vere: z njim boste mogli pogasiti vse ognjene puščice hudega*.²³ Pogosto hudič strelja z ognjeno puščico poželenja po sramotni nasladi, toda vera ugasne puščico, tako da nam predoči sodbo in ohladi um.

SVETOPISEMSKI ZGLEDI VERE

5. Govor o veri je obsežen in ves dan mi ne bi zadoščal, da bi jo razložil. Izmed likov Stare zaveze naj nam torej za zdaj zadošča zgolj

15 Sintagma »tisti, ki so zunaj« je judovskega izvora, uporablja pa jo tudi apostol Pavel, ki z njo označuje tiste, ki ne pripadajo krščanski skupnosti (prim. 1 Tes 4,12).

16 Heb 11,6.

17 Prim. 1 Pt 5,4.

18 Iz 7,9.

19 Prim. Heb 11,33.

20 Dan 6,24.

21 Prim. 1 Pt 5,9.

22 Prim. Ps 11(10),2.

23 Ef 6,16.

Abraham, saj smo po veri postali tudi njegovi sinovi.²⁴ Abraham ni bil opravičen samo iz del, temveč tudi iz vere.²⁵ Storil je namreč mnoga poštena dejanja, toda ni bil imenovan »Božji prijatelj«,²⁶ vse dokler ni veroval.²⁷ In vsako njegovo delo se je izpolnilo po veri: po veri je zapustil starše, po veri je zapustil domovino, deželo in dom.²⁸ Tako kakor je bil on opravičen,²⁹ bodi opravičen tudi ti.

Za rojevanje otrok je bilo njegovo telo že omravelo, saj je bil prileten, pa tudi njegova žena Sara je bila že v letih, in ni jima preostajalo več nobeno upanje na rojstvo otroka. Toda Bog priletnemu oznani rojstvo otroka: Abrahamova vera ne ošibi, in čeprav meni, da mu je telo že zamrlo,³⁰ se ne ozira na šibkost telesa, temveč na moč njega, ki daje obljubo, saj je imel za zaupanja vrednega njega, ki je dal obljubo;³¹ tako je iz njunih omravelih teles³² proti pričakovanjem dobil otroka. In potem ko ga je dobil, mu je bilo ukazano, naj daruje sina;³³ in čeprav je slišal besede: *Po Izaku se ti bo imenovalo potomstvo*,³⁴ je daroval svojega edinorojenega sina Bogu, saj je veroval, da more Bog tudi obujati od mrtvih;³⁵ in potem ko je sina zvezal, ga položil na drva in se ga odločil darovati, ga je po Božji dobrotljivosti prejel živega, namesto otroka pa mu je Bog izročil jagnje.³⁶ Ker je pri tem veroval, je bil zaznamovan s pečatom pravičnosti in je prejel obrezo kot pečat vere, ki jo je imel, ko je bil še neobrezan,³⁷ saj je sprejel obljubo, da bo oče mnogih narodov.³⁸

24 Prim. Rim 4,11; Gal 3,7.

25 Prim. Jak 2,21. Vprašanje odnosa med vero in deli bo z vso ostrino izbruhnilo šele v času pelagijanske kontroverze v začetku 5. stoletja. V sorazmerno omejenem besedilu, kot so *Krstne kateheze*, Ciril vendarle kaže zelo uravnoteženo stališče, podprto tudi s svetopisemskimi citati: dela brez vere ne opravičujejo, vera brez del pa je mrtva; potrebna so tako dela, ki pričujejo o veri, kot tudi vera, iz katere izhajajo dela.

26 Prim. Jak 2,23.

27 Prim. 1 Mz 15,6.

28 Prim. Heb 11,8–10.

29 Prim. Rim 4,23.

30 Prim. Rim 4,19.

31 Prim. Heb 11,11.

32 Prim. Heb 11,12.

33 Prim. 1 Mz 22,2.

34 1 Mz 21,12.

35 Prim. Heb 11,19.

36 Prim. 1 Mz 22,9–13.

37 Rim 4,11.

38 Prim. 1 Mz 17,5.

6. Poglejmo torej, kako je Abraham oče mnogih narodov. Oče Judov je, kot se soglasno priznava, zaradi nasledstva po mesu. Toda če mislimo na nasledstvo po mesu, bomo morali reči, da je bila napoved lažna. Kajti po mesu ni oče vseh nas, ampak nas zgled njegove vere vse naredi za Abrahamove sinove.³⁹ Toda kako? Za ljudi je neverjetno, da bi kdo vstal od mrtvih; prav tako je neverjetno, da bi se omrtvelima in priletnima rodil otrok. Toda, ko se o Kristusu oznanja, da je bil križan na lesu, da je umrl in vstal, mi verujemo. Mi torej po podobnosti z Abrahamovo vero postanemo njegovi posinovljenci in, potem ko verujemo, kakor on prejmemo duhovni pečat, ko smo prek kopeli obrezani po Svetem Duhu, vendar ne na telesu, ampak na srcu, kakor pravi Jeremija: *In obrežite za Gospoda neobrezanost vaših src*;⁴⁰ in apostol: *S Kristusovo obrezo, saj ste bili s krstom pokopani skupaj z njim*,⁴¹ in tako naprej.

7. Če bomo ohranili to vero, ne bomo brezgrajni, ampak okrašeni z vsakovrstnimi krepostmi. Vera ima namreč moč, da celo ljudi naredi tako lahke, da hodijo po morju. Peter je bil nam podoben človek iz krvi in mesa in je užival podobno hrano kot mi. Toda ker je veroval Jezusu, ki mu je dejal: *Pridi*,⁴² je lahko hodil po vodi, saj je bila njegova vera trdnejša od vsake opore nad vodno gladino in njegovo težko telo je privzdigovala lahkota vere. Dokler je veroval, je bil njegov korak po vodi trden, ko pa je podvomil, se je začel potapljati;⁴³ ker je njegova vera deloma oslabela, je tudi njegovo telo vleklo navzdol. Ko je videl njegove muke, mu je dejal Jezus, zdravnik duševnih muk: *Malovernež, zakaj si podvomil*.⁴⁴ Ko ga je prijel za desnico, se je okrepil in znova začel verovati; Gospodar ga je vodil za roko, tako da je kakor prej hodil po vodi. To namreč posredno omenja evangelij, ko pravi: *Ko sta stopila v čoln*.⁴⁵ Ne pravi, da je Peter s plavanjem dosegel čoln, ampak namiguje, da je ponovno naredil isto razdaljo, ki jo je prej prehodil do Jezusa, in stopil v čoln.

39 Prim. Rim 4,12.

40 Jer 4,4.

41 Kol 2,11–12.

42 Mt 14,29.

43 Prim. Mt 14,30.

44 Mt 14,31.

45 Mt 14,32.

VEROVANJE NAMESTO DRUGIH

8. Vera ima tolikšno moč, da ni rešen samo tisti, ki veruje, ampak so nekateri rešeni zaradi vere drugih. Hromi v Kafarnaumu ni veroval, toda verovali so tisti, ki so ga nosili in spustili skozi streho. Bolni pa je bil obenem bolan na telesu in na duši. Ne misli, da ga obtožujem po krivem. Sam evangelij pravi: *Ko je Jezus videl, ne njegovo vero, temveč njihovo vero, je rekel hromemu: »Vstani.«*⁴⁶ Tisti, ki so ga nosili, so verovali in hromi je bil ozdravljen.

9. Želiš še zanesljiveje videti, da so nekateri rešeni zaradi vere drugih? Lazar je umrl. Minil je prvi, drugi, tretji dan: njegove kite so postale mlahave, telo pa je že začelo trohneti. Kako bi nekdo, ki je že štiri dni mrtev, mogel verovati in zase klicati odrešenika? Toda to, kar je manjkalo mrtvemu, sta dopolnili njegovi rodni sestra. Kajti sestra je padla pred prihajajočega Gospoda in njemu, ki je spraševal: *Kam ste ga položili?*⁴⁷ odgovorila: *Gospod, že smrdi, saj je že četrti dan.*⁴⁸ Gospod pa je dejal: *Če boš verovala, boš videla Božjo slavo,*⁴⁹ kakor bi hotel reči: *»Ti dopolni, kar manjka veri mrtvega.«* In vera sester je bila tako močna, da je mrtvega priklicala izpred vrat podzemlja. Nekateri, ki so verovali namesto drugih, so torej imeli moč obujanja od mrtvih. Mar ne boš imel ti še večje koristi, če boš iskreno veroval sam zase? A četudi si neveren ali maloveren, se Gospod v svojem človekoljubju prilagaja tebi, ki se spreobračaš. Samo razumno še sam poreci: *Verujem, Gospod, pomagaj moji neveri.*⁵⁰ Če pa meniš, da si veren, a še nimaš polnosti vere, moraš tudi ti reči kakor apostoli: *Gospod, pomnoži nam vero.*⁵¹ Kajti vero si deloma pridobiš sam, večinoma pa jo prejmeš od njega.

DVA VIDIKA VERE

10. Beseda »vera« je sicer ena, vendar združuje dva vidika.⁵² Prvi, vsebinski vidik vere zadeva privolitev duše nečemu. In ta vidik

46 Mr 2,5,11; prim. Lk 5,20,24.

47 Jn 11,34.

48 Jn 11,39.

49 Jn 11,40.

50 Mr 9,24.

51 Lk 17,5.

52 Na izviren način Ciril razlikuje med dvema vidikoma vere: med dogmatično in karizmatično vero oziroma med vero kot vsebino in vero kot milostjo (*eidos dogmatikón* in *eidos en cháritos*). Razlika med obema vidikoma je zlasti v tem, da prva zahteva našo svobodno privolitev, druga pa ne.

koristi duši, kakor pravi Gospod: *Kdor posluša moje besede in veruje njemu, ki me je poslal, ima večno življenje in ne pride v obsodbo;*⁵³ in znova: *Kdor veruje v Sina, se mu ne sodi;*⁵⁴ *temveč je prestopil iz smrti v življenje.*⁵⁵ Kako veliko je Božje človekoljubje! Pravični so potrebovali mnogo let, da so mu postali všeč; kar so si oni pridobili z dolgoletnim všečnim ravnanjem, zdaj Jezus tebi milostno podarja v eni uri. Kajti če boš veroval, da je Jezus Kristus Gospod in da ga je Bog obudil od mrtvih, boš rešen⁵⁶ in on, ki je razbojnika povedel v raj, bo tja prestavil tudi tebe.⁵⁷ Ne sprašuj se nejeverno, če je to mogoče: on, ki je na tej sveti Golgoti rešil razbojnika, ki je veroval eno uro, bo rešil tudi tebe, če veruješ.

11. Drugi vidik vere pa zadeva milost, ki jo vsakomur podarja Kristus. *Enemu je namreč po Duhu dana beseda modrosti, drugemu pa beseda spoznanja po istem Duhu, komu drugemu vera v istem Duhu, drugemu pa milostni darovi ozdravljanj.*⁵⁸ Vera, ki jo Duh podarja po milosti, torej ne zadeva zgolj vsebine poučevanja, ampak je zmožna tudi nadčloveškega delovanja. Kdor bi imel takšno vero, bi rekel *tej gori: »Prestavi se od tod tja« in se bo prestavila.*⁵⁹ Kadar namreč nekdo to reče z vero in veruje, da se bo zgodilo, in ne podvomi v svojem srcu, tedaj prejme milost.⁶⁰ O takšni veri je rečeno: *Če bi imeli vero kakor gorčično zrno.*⁶¹ Kakor je namreč gorčično zrno po velikosti majhno, v delovanju pa ognjevito in se, čeprav zasejano na majhnem prostoru, obda s košatimi vejami, da more visokoraslo pticam dajati zavetje,⁶² tako tudi v duši vera v kratkem času naredi silno velike reči. Duša si Boga predstavlja in ga motri, kolikor more; razsvetljena z vero prepotuje svet od enega konca do drugega in pred koncem tega veka že gleda sodbo in pravično povračilo obljub. Imej torej vero vanj, kolikor je odvisno od tebe, da boš tudi od njega prejel vero, ki je zmožna nadčloveškega delovanja.

53 Jn 5,24.

54 Jn 3,18.

55 Jn 5,24.

56 Prim. Rim 10,9.

57 Prim. Lk 23,43.

58 1 Kor 12,8–9.

59 Mt 17,20.

60 Prim. Mr 11,23.

61 Mt 17,20.

62 Prim. Mt 13,32.

UČENJE VEROIZPOVEDI

12. Vero si pridobi iz učenja in oznanila. Ohrani samo tisto vero, ki ti jo zdaj izroča Cerkev in jo krepijo vsa Pisma. Toda ker vsi ne morejo brati Pisem, ampak ene pri njihovem poznavanju ovira neizobraženost, druge pa prezaposlenost, bom v nekaj vrsticah zaobsegel celoten nauk vere, da se duša ne bi pogubila zaradi nepoučenosti.⁶³ Hočem, da si ga dobesedno zapomnite in ga sami marljivo ponavljate; ne zapišite ga na papir, temveč si ga s spominom vtisnite v srce. Pri ponavljanju pazite, da kak katehumen ne bi slišal tega, kar vam je bilo izročeno.⁶⁴ Hočem, da imate skozi vse življenje s seboj to popotnico in poleg nje ne sprejmete nobene druge, tudi če bi se jaz sam spremenil in bi govoril v nasprotju s tem, kar zdaj učim, ali pa če bi vas hotel zapeljati sovražni angel, preoblečen v angela luči.⁶⁵ Kajti *tudi če bi vam mi sami ali pa angel iz nebes oznanjal drugačen evangelij, ki ste ga zdaj od nas prejeli, naj bo preklet.*⁶⁶ In zdaj, poslušaj besedo za besedo in si zapomni veroizpoved, v primernem času pa pričakuj dokaze iz Pisem glede vsakega njenega člena. Veroizpoved namreč ni bila sestavljena, kakor bi se ljudem zazdelo, ampak enotno učenje o veri sestavljajo najpomembnejše trditve, zbrane iz vsega Pisma. In kakor gorčično seme v majhnem zrnu vsebuje mnoge veje, tako tudi sama veroizpoved v malo besedah zaobjema vse pobožno spoznanje Stare in Nove zaveze. Pazite torej, bratje, da ohranite izročila, ki jih zdaj prejimate,⁶⁷ in zapišite jih na tablo svojega srca.⁶⁸

13. Skrbno pazite, da sovražnik ne opleni šibkejših, da kakšen krivoverec ne sprevrže tega, kar vam je bilo izročeno. Izročitev vere je namreč podobna vlaganju denarja v hranilnico,⁶⁹ kar sem zdaj storil sam, toda Bog bo od vas terjal račun za polog. *Rotim vas, pravi apostol, pri Bogu, ki vse oživlja, in pri Kristusu Jezusu, ki je pred Poncijem Pilatom lepo pričeval, da vero, ki vam je bila izročena, ohranite brez madeža do pojavitve našega Gospoda Jezusa*

63 Izročitev veroizpovedi (lat. *traditio symboli*) predstavlja enega najpomembnejših trenutkov katehumenske poti. Ko so se je katehumeni naučili na pamet, je sledila »vrnitev veroizpovedi« (lat. *redditio symboli*), se pravi njena javna recitacija.

64 Skladno s »pravilom skrivnosti« (lat. *disciplina arcani*) pripravniki na krst niso smeli uporabljati zapisanega besedila veroizpovedi. Ob njenem učenju zato ni smel biti navzoč nihče, ki še ni bil vpeljan v skrivnosti.

65 Prim. 2 Kor 11,14.

66 Gal 1,8–9.

67 Prim. 2 Tes 2,14.

68 Prim. Prg 7,3.

69 Prim. Lk 19,23.

*Kristusa.*⁷⁰ Zdaj ti je bil izročen zaklad življenja, ob svoji pojavitvi pa bo Gospodar zahteval, da mu povrneš njegov polog, *ki ga bo ob svojem času pokazal blaženi in edini Vladar, Kralj nad kraljujočimi in Gospod nad gospodujočimi, ki ima edini nesmrtnost, ki biva v nedostopni luči in ga noben človek ni videl in ga ne more videti.*⁷¹ Njemu slava, čast in oblast na veke vekov. Amen.

⁷⁰ 1 Tim 5,21; 6,13–14.

⁷¹ 1 Tim 6,15–16.